

וקראת לשבת עיונג

אלון מרין הפלכר באקדפ וביסול פלאו

גליון מס' 790
פרשת ויקהל
שבת פרשת פרה
כ"ב אדר התשפ"ה

לתגובות, הערות והארות ולקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לרפואת כל חולי עמו ישראל ובכללם אביגיל בת אורה תחי', ולהצלחת כל התומכים והמסייעים בהפצת העלון ברוחניות ובגשמיות

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן
מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

בפתח הגליון

ברכה"ג שלם מאיר ואלק שלם"א

הישיבה והסוס

נספר מעשה שהיה. קשור הוא לפרשת השבוע, וקשור גם אלינו, לכל אחד מאיתנו. כשייסד הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל את ישיבתו המפורסמת, פרס רשת של שדרים, גבאי צדקה, שהיו מתרימים בערים ובכפרים להחזקת הישיבה הגדולה.

פעם בא לפניו אחד השדרים, ואמר: "בכל מסע שאני עורך מבזבז אני זמן יקר בהליכתי מכפר לכפר, ולפעמים מתעכב אני כמה ימים כשאני מחכה לעגלה שתסיעני לתחנותי הבאה. בזמן זה יכול הייתי להתרים עוד ועוד ולהגדיל את הכנסות הישיבה!" לפיכך הציע שהישיבה תממן עבורו קניית מרכבה שתסיעהו בזמן קצר מנקודה לנקודה, וכך יגדל הפריון ותרבה ההכנסה.

היו אלו דברים של טעם, והרעיון אושר. מעתה לא הוצרך עוד המשולח לכתת רגליו במשעולים המאובקים ובדרכים המרופשות, מלבושיו לא התרפסו ולא התרבו, ונעליו לא התלכלכו. מופיע היה בבגדי כבוד, ומתקבל ביתר כבוד. קיבל יותר, והספיק יותר, וההכנסות קודש להחזקת התורה.

במסעו הגיע לביתו של נדיב בכפר מרוחק, שהיה רגיל להרים תרומה בסך חמישים רובלים, הון עתק במושגי אותם ימים. עתה הגיע המתרים, והגביר הזעיק פניו לעומתו. הביט במרכבה הממתנה בחוץ, ואמר: "מצטער, איני נותן ולו פרוטה אחת!" "מדוע", שאל המשולח, נדהם. "מה אירע?" הוא לא קיבל תשובה, ולא הצליח לשנות את דעת הגביר ולהעביר את רוע הגזירה. להיפך, הגביר הודיע שהוא מצטער על כל הסכומים שתרם עד עתה. תמה המתרים, ועזב את המקום.

כשהשלים את מסלולו התייצב בפני ראש הישיבה ומסר את הכספים בצירוף רשימת התורמים. עיין בהם ראש הישיבה, והבחין בהעדר שמו של אותו תורם. סח לו המשולח כל אותו מעשה. קם הגאון ואמר: "הבה ניסע לשם! אם טענות בפיו - ברצוני לשמוען. אם יש צורך לתקן ולשפר, אעשה כן!"

ראה הנדיב את הגאון הנערץ עולה לביתו, וחרד לקראתו במלוא הכבוד.

פנה הגאון ושאל: "מה ראה מר להפסיק את תמיכתו בישיבה?"

נענה העשיר ואמר: "כל ימי חשבתי שתומך אני בבני תורה עניים. ברם כשראיתי את המשולח מופיע בכרכרה רתומה לסוס אביר, אמרתי לנפשי שאיני מוכן לתרום להחזקת סוסים... אותו עשיר לא היה תלמיד חכם, אבל לשאלת ראש הישיבה השיב שיודע הוא פסוק בחומש. "אם כן", אמר ראש הישיבה, "אסביר לך פסוק בפרשת ויקהל. נאמר שם על בצלאל: "וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת, ולחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת" - והלא הדברים תמוהים. כדי לעשות בזהב ובכסף יש צורך בכשרון ובנסיון, לא "לחשוב מחשבות"!

אלא, המשכן הרי נעשה מתרומת לב יהודים - והיו שנתנו ברצון ובהתלהבות דקדושה, והיו שנתנו בקרירות ובהשלמה. בצלאל היה ניחון ברוח אלקים, רוח הקודש, "לחשוב מחשבות", להכיר את מחשבת הנותן; מזהבם של הנותנים בהתלהבות עשה את ארון הברית, מזהבם של הנותנים בפחות התלהבות עשה את המנורה. למטה מזה, עשה את ציפוי העמודים... "ואף לך אני אומר" - סיים ראש הישיבה - "אם כוונתך רצויה והתלהבותך רבה לתרום ללומדי תורה, יסובבו מן השמים שתרומתך תהיה לתמוך בבחירי הישיבה. ואלו הנותנים בקרירות ואדישות, מכספם שלהם נקנה וניזון הסוס..."

עד כאן - הסיפור. ועתה, לליקחו.

בסדר יומו של כל אחד מאיתנו מוקדש זמן ל"ישיבה" וזמן ל"סוס". מוקדש זמן לתפילה, לברכת המזון, לשיעור תורה, וזמן לאוכל ולעבודה. יחשוב כל אחד, למי מהם הוא מקדיש יותר משאבים רוחניים, יותר כוונה, יותר מחשבה. לאן הוא מפנה את המעולה והמיטב... יחשוב, ואולי יאזן במעט את המצב...

סיפר הרה"ג רבי עובדיה יוסף טולידנו שליט"א, נכדו של רבינו זצ"ל:

זכורני, בהיותי כבן י"ג, התגוררנו בעיר חיפה, ומו"ז זצ"ל בא יחד עם זקנתי הרבנית לסדר קדושין לנערה יתומה אחת, ובדרך אגב גם לבקרנו ולשמוח את אמי. משביקש לחזור לביתו, ביקשתי מאמאמו"ר שליט"א שאצטרף לנסיעה, לבקר את חברי בתלמוד תורה. אמאמו"ר הסכים לבקשתי ופנה למרן לבקשו לצרף אותי לנסיעה, אך מרן ענה מיד: ח"ו, ביטול תורה, שילך ללמוד בתלמוד תורה.

אמאמו"ר בראותו את צערי, חזר וביקש ממנו, כי בהיות ולמדתי טוב, מגיע לי הפרס להצטרף עמו לנסיעה לירושלים. ואז, הסכים מו"ז לכך.

מיד עם הכנסו של מו"ז זצ"ל לרכבו, פתח את חוק לימודו והעמיק בספרים שעמו. רכבו היה מעוטר מכל צדדיו בוילונות, רק פנס קטן היה נמשך מאחוריו להאיר לו את ספריו.

גם זקנתי הרבנית, ניסתה ללמוד ממדותיו, ותפסה אומנותה בפיה, והחלה באמירת תהלים, אולם לאחר דקות מספר סגרה את ספרה, ופנתה למו"ז: הרב עובדיה, כיצד יכול אתה ללמוד כל הנסיעה, אני אפילו פרק אחד לא מצליחה לקרא מחמת סחרחורת הפוקדת אותי. ומו"ז נענה לה: הרגילו אותי לכך בגיל צעיר.

ביציאה מהעיר חיפה, משהגענו לכביש "החוף", לפתע, מרן זצ"ל שאג בבעתה, אברהם, היכן אתה לוקח אותי?

והנהג, כלא מבין, מסביר שאנחנו יוצאים מחיפה לכיוון ירושלים, אך הרב, בשלו, מדוע נסעת דרך כביש זה?

הנהג לא הבין את השאלה, אך מרן חזר ואמר, יש כאן טומאה, אי אפשר ללמוד...

על אף שהיה שקוע בספריו, וגם הוילונות החשיכו את הרכב, הרגיש כי מקום זה טמא הוא, ואי אפשר ללמוד בו.

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

"וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה'"

באחד הימים נכנסו כמה אברכים אל הסטייפלר זצ"ל והציעו לפניו רעיון שעלה במוחו: לקראת שבת יש שתי צפירות, אחת בהדלקת נרות והשניה עשרים דקות קודם לכן. הם מציעים שהרב יפרסם שכל בני התורה, האברכים ויראי השמים יקבלו שבת כבר בצפירה הראשונה, והדבר יועיל ביותר לחזק את קדושת השבת.

אמר להם הסטייפלר: "תוספת שבת היא אכן דבר חשוב! שבת היא מקור הברכה ואפשר להוסיף ברכה לכל השבוע. אילו היו הנשים שלכם באות לבקש ממני דבר כזה, הייתי מסכים. אך כשהבעלים באים זה משהו אחר. אישה לפעמים מסכנה ולחוצה כל כך בכניסת שבת, ואם לוקחים ממנה עשרים דקות של הכנות לשבת, היא עלולה להילחץ עוד יותר. אינני סבור שאפשר להדר בקבלת שבת מוקדמת על חשבון האשה".

שמעו האברכים – אך עדיין לא נחה דעתם, והם החליטו להציע את הרעיון שלהם לפני מרן הרב שך זצ"ל.

שמע הרב שך את דבריהם, והגיב: "רעיון נפלא. אילו היו באות אליי נשות האברכים, הייתי ממליץ עליו, אך כשזה מגיע מצד האברכים אני שואל: מי יעבוד עד לצפירה השניה? מן הסתם האברכים יקבלו שבת ויצאו לבית כנסת, והאשה תישאר לבד עם כל הבלגן והעבודה... לא, אינני מוכן לחתום על דבר כזה!" מפליא היה לשמוע דעת תורה משני גדולי הדור שהתבטאו פחות או יותר באותה לשון: תוספת שבת היא דבר גדול, אך בכל חיזוק שלוקח אדם על עצמו – חשוב לוודא שהחיזוק לא יבוא על חשבון השני ולא יהיה כאן פגם של בין אדם לחברו.

הרב דן גרטלר מחזיק כמה כוללים. באחד הימים הגיע למסקנה שהשעה שבה יש פחות תלמוד תורה מכל יום אחר היא ביום שישי אחר הצהריים. הוא החליט לפתוח כולל מיוחד לאותן שעות. הוא ערך רישום, ומאות אברכים נרשמו לכולל יום שישי אחר הצהריים, שעתיים לפני שבת. כשניגש לספר על כך למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ולבקש את ברכתו, שאלו הרב: "רגע אחד, ומי עוזר לנשים?" ענה לו: "אני מציע מילגה מכובדת, מקבלים על זה כסף, הנשים מסכימות, הן שלחו את הבעלים". "בשום פנים ואופן לא!", אמר הרב שטיינמן. "תבטל את הכוללים הללו!" "אך הם כבר פעילים" – ניסה לטעון – "בתי הכנסת מלאים, מאות אברכים לומדים! אנשים כל הזמן רוצים להצטרף!"

אך הרב שטיינמן לא השתכנע, ואמר: "שום ברכה אינה יוצאת מלימוד תורה, אם הוא על חשבון הצער של האשה. שעתיים לפני שבת הן שעות לחוצות מאד, ובשעות הלחוצות הללו צריך לעזור לאשה!" העיקרון הזה חשוב ויסודי עד מאד. כדי לבנות משכן צריכים להיות חכמי לב, וכדי לבנות את קומת האדם זקוקים להרבה חכמה ושיקול דעת. אין לעשות זאת בשום אופן על חשבון השני! המתחזק ועל ידי כך גורם לשני צער יוצא שכרו בהפסדו.

ולא רק בשבת, אלא בכל ענייני היהדות. גם מתן צדקה והכנסת אורחים וכל המצוות שבין אדם לחברו, צריך להיזהר שהן לא תפגענה במטרתן ולא תגרומנה לבושה.

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו'" (לה, ב).

מנהגו של רבי אליהו לופיאן היה, לזרז אנשים לעשות תענית דבור בשבת.

מה מקורו של מנהג זה? נשאל פעם רבי אליהו.

מקור הדבר – ענה הרב – מכך שהקדוש ברוך הוא שבת ביום השבת. ומה עשה הקב"ה בכל ששת ימי בראשית שמהם הוא שבת ביום השביעי?

אלא – אמר רבי אליהו – הקדוש ברוך הוא ברא את עולמו באמירה, ואם כך נמצינו למדים ששבתתו של הקב"ה ביום השבת היתה מדיבור! על כן, גם אנו צריכים להתחזק, ולעשות תענית דבור ביום השבת, ולדבר רק דברי קודש!

"לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת" (לה, ג).

פעם אחת, פרצה דליקה בעיר נתיבות, בעיצומו של יום השבת. כאשר התקרבה הדליקה אל ביתו של הצדיק, רבי ישראל אבוחצירא, ה"בבא סאלי", בקשו בני הבית להזעיק מכבי אש, כדי שהללו יבואו לכבות את הדליקה.

אין כל צורך – אמר רבי ישראל – הדליקה תכבה מאליה...

וכך היה! עוד בטרם הגיעו הלהבות אל בית הרב כבו מאליהם!

לא נביא אני ולא בן נביא – אמר רבי ישראל כאשר נשאל על מעשה מופת זה – אלא שכך כתוב בפסוק: "וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה", ומיד אחר כך נסמך לו הפסוק: "לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת", לרמז לנו, כי האש שולטת רק במקום שיש חילול שבת, ואילו בבית זה, אין חילול שבת, על כן לא תשלוט בו האש!

"וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת" (לה, דא).

כאשר שהה הגאון רבי יהונתן אייבשיץ בוינה, נזדמן למחיצתו של קיסר אוסטריה, אשר אהב להשתעשע עם החכם היהודי בדברי חכמה ופקחות.

באותו היום, עמד המלך לצאת למסע ציד, פנה אל רבי יהונתן ושאל: "אמור נא לי – האם תוכל לחזות מראש בחכמתך, באיזה שער משערי העיר אשוב הנה בדרכי חזרה?"

אדוני המלך – השיב רבי יהונתן – הלא אם אומר על שער אחד שתשוב דרכו, מה מומך ימנע לשוב בשער אחר?... אלא זאת אעשה, את התשובה אכתוב על דף נייר, ואל נא תקרא את התשובה עד שתגיע לארמון... הסכים המלך לתנאי המוזר...

כאשר שב המלך ממסע הציד חשב לעצמו, באיזה שער אכנס לעיר?... לפתע, נצנץ בו רעיון מפתיע. צוה המלך על עבדיו, כי ישברו בחומת העיר שער חדש, דרכו נכנס אל העיר.

בהיותו בארמון, פתח המלך את הנייר, ומה רבה היתה תדהמתו כאשר קרא את תוכנו. וכך נכתב שם: "מלך פורץ גדר לעשות לו דרך!"

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א
מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

עזרה בבית (א)

נרחיב הפעם בסוגיה שמעסיקה הורים רבים: העזרה בבית.

בשעת אחר הצהריים אנו זקוקים לעזרת הילדים בביצוע תפקידים: עזרה בהדחת כלים, בניקיון, בסידור משחקים ועוד. זו סוגיה לא פשוטה. בעבר התייחסנו לעניין, וכתע, דבר בעתו מה טוב, נחזור על עיקרי הדברים.

נעשה סדר בעניין, ונחלק בין ביצוע תפקידים לבין עזרה. נבדיל בין ילד המבצע את מחויבותו האישית, לבין נטילת חלק בתפקוד הבית.

שותפות ושמה בית: בשלב ראשון, חייבים להגדיר מה נכנס בגדר תפקיד, ומה בגדר חובה מינימאלית של כל אחד מדיירי הבית. לפעמים נוצר עיוות בהגדרת העזרה, ואז כל דבר קטן נחשב כמעשה חסד נאצל, שאולי מצריך אפילו פרס מיוחד.

יש בתים שבהם ילד שזורק את בגדיו הלא נקיים לסל הכביסה, מרגיש שהוא ראוי לפרס על תרומתו לאנושות. מי מדבר על ילד שסידר את חדרו, הוא בוודאי ראוי

לתשבחות על שהואיל בטובו לא להשאיר את התפקיד לאמו העייפה... ככל שנדע בבירור מהי עזרה ומהו תפקיד אנושי, כך נוכל לעמוד על המשמר ללא נקיפות מצפון מיותרות.

נחלק את הנושא לשלוש קטגוריות עיקריות:

אחריות אישית: סידור המיטה, החזרת ספר הקריאה לארון, פינוי השולחן בסיום ארוחה וכו'. פעולות אלו לא נכנסות בשום אופן בגדר עזרה, אלא הן מחויבויות אנושיות! הורים המתקשים בחלק זה, חייבים להתמקד בנושא הגבולות כדי שילדיהם לא יגדלו כנצלנים וחסרי אחריות אישית חס וחלילה.

הילד חייב להבין, שבכל מה שקשור לצרכיו האישיים – האחריות מוטלת עליו. לא נדרוש ממנו לעשות את מה שהוא לא מסוגל, לא נבקש שיבשל את ארוחתו או יכבס את בגדיו, אבל כשמדובר בחובות אנושיות שהן בהחלט ביכולתו – עליו לבצע אותן על הצד הטוב ביותר, ולא מגיעה לו על כך שום הכרת הטוב.

שותפות במערכת הביתית: שטיפת כלים, קניות, שמירה על האחים הצעירים, הכנת שולחן השבת וכו'.

המשך בגליון הבא א"ה